

Forbehold om endringer.

Statsminister Gro Harlem Brundtlands tale i Nordisk Råd.

Ærede President,

Også denne sesjonen av Nordisk Råd er preget av de samme utfordringene som står sentralt i våre enkelte lands hjemlige politiske debatt. Det gjelder den internasjonale økonomiske utvikling, strukturendringer, nye teknologiske gjennombrudd, utrygghet for arbeid. Spørsmålet vi alle stiller oss er hvordan vi best kan møte denne utvikling.

Oppgavene er påtrengende. Og de er meningsfulle. Vi skal trygge og videreføre den livskvalitet og den

2.

felleskapstanke som i så utpreget grad har kjennetegnet den sosiale og menneskelige vekst i våre nordiske samfunn.

De levekår og den livsstandard som er skapt er ingen selvfølge. Frykten for at vesentlige menneskelige verdier er truet, er ikke bare et spøkelse. Vi vet at vi står overfor sosiale utfordringer som stiller krav til vår evne til samfunnsanalyse, til våken selvkritikk og til vår vilje til å foreta verdimesse valg. Vi må mobilisere politisk vilje.

Det kommende år er et jubileumsår for Nordisk Råd. Det er tretti år - en generasjon - siden samarbeidet ble organisert. Jubileumsåret vil uten tvil bli preget av feiring, hyldest og lovord.

Mange vil med rette peke på at Nordisk Råd har spilt

en betydelig rolle i arbeidet med å utvikle den nordiske fellesskapsfølelsen, og i arbeidet med å omsette den i konkrete samarbeidsordninger. Andre vil minne om at vi - stikk i strid med sunn fornuft - ikke klarte å løse den største oppgaven - etablering av NORDØK. Det er dessverre noe av et særtrekk ved utviklingen av det nordiske samarbeidet at det er når vi har satset på de store sprang fremover at vi ikke har lyktes. Det er mer de små skritt som har preget utviklingen av vårt samarbeid. Men det er blitt mange små skritt, og i sum utgjør de tross alt mange store sprang.

Jeg skal ikke foregripe noen jubileumstaler, men jeg tror det er riktig å benytte tiden før jubileet til en nøktern og helst også kritisk gjennomgang av dagens situasjon i nordisk samarbeid - av de problemer og utfordringer

4.

ger vi står foran. Vi må satse på å få et best mulig grunnlag for å fastlegge våre planer og et realistisk ambisjonsnivå på nordisk samarbeid i 80-årene.

For en utenforstående må det nordiske samarbeid fremstå som et noe broget bilde - rikt fasettert, men til tider uoversiktlig.

Karakteristisk for samarbeidet er vekselspillet mellom et uformelt praktisk samarbeid på nær sagt alle områder, offentlig eller privat; og samarbeidet i de formelle organer som Nordisk Råd selv er eksponenten for.

Jeg tror dette vekselspillet fortsatt vil prege nordisk samarbeid. Det er nettopp her det har sin styrke: Det er sprunget ut av erfaringer i det praktiske dag-

lige liv og bygget på nær kontakt mellom mennesker. Samtidig har vi politiske organer som ytterligere kan utvikle og utdype samarbeidet.

Bestemmende for omfanget av det nordiske samarbeidet er først og fremst den politiske vilje internt i våre egne land. Men også utviklingen i våre omgivelser er med på å forme og prege det.

Vi møtes her i København i en spent og urolig internasjonal situasjon.

Den internasjonale økonomiske utviklingen er nedslående. I industrilandene er veksten lav og synkende. Arbeidsløsheten er økende og nærmer seg 25 millioner mennesker. Dette er både fra et økonomiske og fra et menneskelig synspunkt en dypt urovekkende utvikling.

Norden er ikke noen lykkeøy i det internasjonale hav. Det som skjer i internasjonal økonomi slår inn også i våre samfunn. Men Norden har spilt en viktig rolle i etterkrigstidens Europa. Det har vært mulig fordi vi har hatt både politisk vilje og økonomiske ressurser til å gjøre oss gjeldende. Et økonomiske tilbakeslag kan endre dette. Et tilbakeslag vil også kunne drive oss over i en politikk der vi eksporterer nasjonale problemer til hverandre og belaster både nordisk solidaritet og de praktiske ordninger vi har etablert for samhandel og arbeidsmarked i Norden. Vi har derfor en oppgave også i det å verne om det vi har oppnådd i det nordiske samarbeid.

De nordiske land har hittil klart seg rimelig bra

i den økonomiske nedgangsperiode vi er inne i. Det er samtidig ingen tvil om at den internasjonale økonomiske utvikling vil stille våre land overfor økende økonomiske problemer. Vi har sett en urovekkende stigning i arbeidsløsheten i den senere tid også i de nordiske land. Hverken nasjonalt eller på nordisk basis kan vi alene løse de økonomiske problemene på en tilfredsstillende måte. Der- til er vi alle for avhengig av verden omkring oss.

Hva kan de nordiske land gjøre for å bidra til å finne løsninger på de alvorlige økonomiske problemer som industrilandene er konfrontert med - problemer som gjør det enda vanskeligere å finne løsninger på de dypt alvorlige nord/sør problemene.

Jeg vil i denne sammenheng minne om den tanke som

8.

Odvar Nordli la frem på den forrige sesjon av Nordisk Råd, da han foreslo at man på nordisk basis søkte å utforme det han kalte en felles økonomisk-politisk strategi for hvordan de økonomiske problemer skulle angripes internasjonalt, Siktemålet skulle være felles nordiske fremstøt i internasjonale fora som OECD. Jeg tror dette er en verdifull tanke som vi bør arbeide konkret videre med. Kanskje kan det nye Økonomisk forskningsråd også gi bidrag i en slik sammenheng.

Det nordiske samarbeidet påvirkes selvsagt ikke bare av ytre krefter. Det er i enda sterkere grad avhengig av politisk vilje.

Vi har oppnådd mye, men vi møter stadig vanskeligheter. Generelle diskusjoner resulterer for ofte i ko-

miteer og utredninger uten at så mye konkret skjer. Det er lett å forklare og begrunne hvorfor slikt av og til skjer, men vi vet samtidig et det kan skape en for stor avstand mellom ord og handling. Dette kan igjen føre til at interessen for nordisk samarbeid avtar. Det er et resultat jeg tror ingen av oss har råd tid.

Lise Østergaard var også inne på dette, da hun pekte på at vi i høyere grad må innstille oss på at det nordiske samarbeid føres videre ved at to eller tre land inngår avtaler som de andre senere kan slutte seg til .

Særlig i det økonomiske samarbeid vil det være mye i et slikt synspunkt. Det er en slik utvikling vi ser konturene av i dag. For meg er det i denne sammenheng naturlig å trekke frem de drøftinger om økonomisk samarbeid som

10.

nå foregår mellom Norge og Sverige, der industri og energi går inn som hovedelementer. Jeg vil gjerne her understreke at det ikke er tanken at eventuelle avtaler vi kommer frem til skal være eksklusivt bilaterale norsk/svenske ordninger. De skal kunne bygges ut til å omfatte også andre nordiske land, eller danne mønster for slike ordninger mellom f.eks. Norge eller Sverige og andre nordiske land. På den måten regner jeg med at norsk/svenske avtaler på det økonomiske område vil kunne virke fruktbringende også for det nordiske samarbeid som helhet. Bilaterale avtaler vil kunne virke som byggeklosser i et videre nordisk samarbeid.

Utgangspunktet for slike avtaler vil fra norsk side være olje- og gassressursene på vår kontinentalsokkel. Vi

kan dra nytte av teknologiske og andre impulser fra de øvrige nordiske land, som samtidig vil være naturlige markedet for norsk olje og gass. Særlig store forventninger knytter seg til eventuelle større olje- og gassfunn utenfor Nord-Norge. Det vil kunne skape forutsetninger for et samarbeid som kan gi nytt liv til de nordlige områder både i Norge, Sverige og Finland. Samtidig vil de kunne gi energitilførsler til hele det nordiske området.

I forbindelse med drøftingene og utformingen av industri- og energiavtaler mellom de nordiske land er det et viktig forhold vi må ha klart for oss: Hittil kan man vel si at takten og innholdet i det nordiske samarbeid i vesentlig grad er blitt bestemt gjennom vedtak i regjering og parlamenter. Det har vært snakk om samarbeid på

12.

områder der statene selv har kunnet fastlegge såvel retning som takt. Nå er det helt nye felter vi søker oss inn på. På det økonomiske området vil det i stor utstrekning være næringslivet selv som må samarbeide. De politiske myndigheter kan legge forholdene til rette, men samarbeidet om konkrete prosjekter må skje mellom bedrifter og private selskaper.

Den politiske oppgaven er å legge til rette et bedre grunnlag for samarbeidet. For det første må vi være med og rydde av veien de hindringer som er til stede i lovverk og på andre måter når det skal skapes grunnlag for samarbeid mellom bedrifter i våre land. For det annet må vi se på mulighetene for positive tiltak som mer direkte stimulerer til samarbeid. Men vi

må også ha klart for oss at et slikt samarbeid må sees i et realistisk tidsperspektiv. Ikke minst i en periode som er preget av økonomiske tilbakeslag vil det være vanskelig for næringslivet å satse på noe som en kanskje ikke vil ha øyeblikkelig fordel av. At kortsiktige hensyn så altfor ofte går foran langsiktige hensyn er et av de alvorligste tankekors vi står overfor. - Det gjelder ikke bare i spørsmålet om nordisk samarbeid

I de drøftelser som har vært ført mellom Norge og Sverige om et nærmere økonomisk samarbeid på industri- og energisiden har det særlig vært lagt vekt på hva myndighetene kan gjøre for å berede grunnen for et konkret bedriftssamarbeid. En grunntanke i overveielserne har vært at de nordiske bedrifter hver for seg kan bli for små og svake i dagens og morgendagens skarpe interna-

14.

sjonale konkurranser.

Den nordiske investeringsbank er et eksempel på positive tiltak som de nordiske land kan etablere for å stimulere næringslivet til samarbeid. Jeg synes det er gledelig å kunne konstatere at Investeringsbanken har utviklet seg videre og fått en form som har vært til stor nytte såvel for det nordiske samarbeid generelt som for de enkelte bedrifter.

Det er også grunn til å trekke frem opprettelsen av et nordisk økonomisk forskningsråd. Rådet bør aktivt kunne bidra til at forutsetningene for et nærmere økonomisk samarbeid mellom de fem land blir best mulig klarlagt. Rådet bør legge vekt på anvendt forskning gjennom støtte til analyser og utredninger om den øko-

nomiske gjensidige avhengighet mellom de nordiske land. Under sesjonen i Reykjavik var det lett å registrere at en del faktiske tall og data om intern nordisk import og eksport kom som en overraskelse på de fleste. Vi visste ikke hvor mye nordisk samarbeid som faktisk foregår!

Et av de tiltak som er i ferd med å kunne bli realisert er et nordisk samarbeid om prosjekteksport. Dette kan bli et eksempel på en ny og utfordrende samarbeidsform for de nordiske land på det økonomiske området, ved å gjøre det lettere for nordiske bedrifter å konkurrere om markedsandeler utenfor Norden. Enkelte uløste spørsmål er fortsatt knyttet til prosjekteksport, men fra norsk side er vi rede til å fortsette diskusjonene for å finne konstruktive løsninger. Kjernepunktet

16.

vil trolig bli om det er politisk vilje til å finne de nødvendige finansielle ressurser for å få satt ordningen ut i livet. Jeg håper vi er i stand til å vise denne politiske viljen.

Den organisasjonsmessige styrking av det nordiske samarbeid i de senere år har gitt oss en rekke permanente nordiske institusjoner. Særlig er det grunn til å fremheve den store betydning som opprettelsen av Nordisk Ministerråd fikk for samarbeid mellom våre fem land. I Ministerrådet har regjeringene fått et organ som kan ta initiativ og som kan følge opp rekommendasjoner fra Rådet. Men parallelt med dette har det også vokst frem et fastere kontaktnett mellom frivillige organisasjoner, - delvis med faste sekretariater på

nordisk basis.

Spesielt betydningsfullt i denne forbindelse er samarbeidet med arbeidsmarkedets parter. Ved regelmessige møter med NFS, og de nordiske arbeidsgiverorganisasjoner har Ministerrådet en nyttig og nødvendig kontakt. Partene kan bli trukket med i beslutningsprosessen i spørsmål som direkte eller indirekte angår dem. Det nordiske samarbeidet er ikke statisk hverken på det statlige plan eller på det frivillige. Også organisasjonsformene er i kontinuerlig omforming. Fra Ministerrådets side må vi legge vekt på å finne frem til arbeidsformer som kan gi grunnlag for et mest mulig rasjontelt og effektivt samspill.

På bistandssiden har vi forhandlet oss frem til en

18.

ny revidert Oslo-konvensjon som trekker opp hovedlinjene i samarbeidet mellom de nordiske land på utviklingshjelpens område. Et hovedsiktemål har vært å finne frem til enkle og mer fleksible former for samarbeid. Samtidig blir den politiske forankring styrket ved opprettelse av en rådgivende komité sammensatt av styrerepresentanter for de nordiske bistandsorganisasjoner. Jeg tror man her har funnet frem til mer hensiktsmessige samarbeidsorganer.

Et annet viktig organisatorisk spørsmål er kravet om samordning og samspill på tvers av flere Ministerråds ansvarsområde. Problemet er vel kjent på nasjonalt plan, men også på nordisk plan blir det stadig mer påtrengende. Grunnlaget for samarbeid på regjeringsplan - Helsingforsavtalen - gir ikke spesifikke løsninger, men er allikevel

så fleksibelt at vi innenfor rammen av den bør kunne finne praktiske løsninger. Vi bør kunne få et bedre grunnlag for en debatt om dette når vi får resultatet av utredningen om en eventuelle sammenslåing av ministerrådsskretariatene i Oslo og København.

Det kulturelle samarbeidet har hele tiden vært et viktig område for Nordisk råd og for Nordisk Ministerråd. Det bør det/fortsatt være. Fra norsk side har vi i lang tid vært spesielt opptatt av Nordsat-saken. Jeg er glad for at Ministerrådet nå synes å nærme seg slutten av utredningsstadiet. Det vil bety at vi kan komme over i den avgjørende politiske vurderingsfasen med henblikk på vedtak innen årets utgang.

Et positivt vedtak vil være av den største kultur-

20.

politiske betydning for Norden. Og dette bør være det helt sentrale ved saken. Men vi bør heller ikke underverdere de teknologiske og industrielle utfordringer som ligger i dette prosjektet.

På mange hold gjør det seg gjeldende en ganske sterk utålmodighet når det gjelder takten i det nordiske samarbeidet. Flere konkrete resultater etterlyses. Jeg tror vi har dekning for å slå fast at vi i det nordiske samarbeid har nådd betydelige resultater. Men vi kan heller ikke legge skjul på at det er grunnlag for å bli utålmodige, og til å understreke at vi bør kunne nå lenger i å utvide samarbeidet. Jeg vil understreke at også den norske regjering er fullt klar over sitt ansvar i denne sammenheng.

Jeg det er mye som peker i retning av større

optimisme nå ved 1980-årenes begynnelse. En større evne og vilje, til å se vår gjensidige avhengighet og verdien av fellesskap på et nordisk grunnlag, er nok i ferd med å trenge sterkere gjennom. 22 millioner mennesker er ikke mye i internasjonal sammenheng, men vi har erfart at det kan være utslagsgivende. Vi har ikke råd til å overse at vår styrke til å øve innflytelse utad krever samhold innad. En samordnet opptreden har gitt de nordiske land styrke og markert profil i årene som ligger bak oss.

Det er en styrke vi ikke vil ha mindre bruk for i årene som kommer.